

Kasvanud on tehas

3. novembril möödus 30 aastat ajast, millal Eestimaa bolševistlike organisatsioonide I kongress võttis vastu otsuse Eestimaa Kommunistliku Partei asutamiseks. Ühel häälel võeti vastu programm ja põhikirja ning valiti juhtivad organid.

Programmist püstitatud ülesanne — kukutada kodanlik diktatuur ning kätte võtta töörahva võim — nõudis vankumatut taht hegel tuleviku nimel. Püsivus ja järjekindlus viisid võidule. Rohkem kui 20 aastat tuli EKP-l tegutseda sügaval põranda all. 1940. a. sündmused kroonisid ürituse edu ja partei võis avalikult tegutseda.

Põhikirja kohaselt oli partei algrakuks kollektiiv. Ka Kundas tegutses niisugune kollektiiv, kes kasutas sügaval põranda all oskuslikult mitmesuguseid legaalseid töövorme, eeskätt töölisanemate nõukogu näol. Kunda kujunes 1920-ndate aastate algul üheks paremini organiseeritud tööliskeskuseks Eestis. Juhtiva parteitöötaja Voldemar Raigi kõrval hakkasid aktiivselt tegutsema Richard Busch, Richard Mikker, Bernhard Tinnuri, Alfred Valdsak ja teised tollaegse tehase töölised.

Mitmesugustele tagakiusamistele vaatamata ei vaibunud klassivõitlus, vaid ümberpöörduvalt, teravnes. Tollaegse tehase direktor Hansen vallandas küll aktiivsemaid töölisi, tõstis korteriüüri ja tasu elektri eest mitmekordseks, seisatas isegi tehase, mis kujunes töölisele eriti raskeks, kuid kõik see ei suutnud murda töölisklassi võitlust parema tuleviku eest.

1940. a. juunisündmused lahendasid olukorra jäädavalt. EKP illegaalse büroo üleskutsel peeti ka Kundas aktiivi nõupidamisi, mille eesmärgiks oli selgitada töölisele momendi olukorda. Tehase töölise Paul Sepa korteris olnud nõupidamisel esines partei-algorganisatsiooni sekretär Bernhard Tinnuri, kes rääkis töörahva ees seisvatest ülesannetest, mille alusel jagati selgitustöö piirkond igale osavõtjale.

Kõik ei läinud libedalt. Oli kuulda häält, mis vihjas sellele, et uuel valitsuselt polevat lootagi töö normaalset organiseerimist ja endiselt pidavat kimbutama tööpuudus.

Vastulöögi nendele kuulujuttudele andsid töölised — agitaatorid eesotsas kommunistidega, Bernhard Tinnuri jutustab oma mälestustes: «Tuli käia suuremates tehades töölisele selgitamas, et töörahva võimu ajal isegi suureneb tsemenditarvidus, et nüüd hakkame uusi tehaseid ja tööliselamuid ehitama. Kunda toodangust ei jätkugi... Ja kui me veel tehnika viimaste sõnade järgi uue pöördahju ehitame, oleks nende kõikide toodangust ikkagi veel vähe. Meie laialatuslikku tegevust võib pidurdada ainult töölise puudus.»

Koos juunisündmustega täienes ka EKP Kunda organisatsioon. Oktoobri alguseks oli 24 partei liiget ja 8 liikmekandidaati. Seega oli Kunda organisatsioon üks tugevam parteiorganisatsioon Virumaal.

Töölise revolutsiooniline initsiatiiv avaldus ka igapäevases töötamises. Remonti jäetud tehas pandi kiiresti käima. Töölised avastasid sabotaažiaktid kiiresti ja tekitatud vigastused kõrvaldati.

1941. a. 24. jaanuaril sai tehas uueks nimeks TSEMENDITEHAS «PUNANE KUNDA», mis püsib tänaseni.

Juba nõukogude võimu esimesel aastal kavandati uusi plaane tehase laiendamiseks ja toodangu suurendamiseks. Nähti ette kolmanda pöördahju paigaldamine ja isegi uue tehase ehitamine.

Eduka töö kaugeleulatuvate plaanide ellurakendamise katkestas fašistliku Saksamaa kallaletung Nõukogude Liidule. Algas Suur Isamaasõda.

Nõukogude võim esimestel aastatel kavandatud ülesanded said teoks Eesti NSV 25. aastapäevaks, millal valmis kolme pöördahjuga kaasajase sisustusega uus tehas, mille võimsus ületab kümnekordselt vana tehase võimsuse. Kasvanud on tehas, kasvanud on ka parteiorganisatsioon. 1920. a. kolmeliikmeline parteiorganisatsioon on nüüd 50 aastat möödudes 150-liikmeline.

L. KOOVITS